

TAIWAN AFTER 2000: ECONOMICS AND POLITICS

Iliyan Genov Mateev

Department of Economic Theory and International Economic Relations, Faculty of Economics,
St. Cyril and St. Methodius University of Veliko Turnovo, Bulgaria, iliyan_mateev@abv.bg

Abstract: The report is a guide about economics and politics of Taiwan at the beginning of the 21 century. In 2000, Chen Shui-bian of the Democratic Progressive Party (DPP) was elected as the first non-Kuomintang (KMT) President and was re-elected to serve his second term since 2004. Polarized politics emerged in Taiwan with the formation of the Pan-Blue Coalition, led by the KMT, and the Pan-Green Coalition, led by the DPP. The former prefers eventual Chinese unification, while the latter prefers Taiwanese independence. Following revelations that lead to an investigation of Chen Shui-bian for corruption charges, the KMT was able to increase its majority in the Legislative Yuan in the January 2008 legislative elections, while its nominee Ma Ying-jeou went on to win the presidency in March of the same year, campaigning on a platform of increased economic growth and better ties with the PRC. Under Ma, Taiwan and China opened up direct flights and cargo shipments. In 2016, Tsai Ing-wen of the DPP became the president of Taiwan. In 2020, she called on the international community to defend the island's democracy in the face of threats from China. Chinese leader Xi Jinping had earlier expressed that Taiwan was part of China, who reserves the right to use force but will strive to achieve peaceful reunification. In January 2020, Tsai was re-elected. The economy of Taiwan is a highly developed economy. It is the 8th largest in Asia and 21st largest in the world. Foreign trade has been the engine of Taiwan's rapid growth during the past 50-60 years. Taiwan's economy remains export-oriented, thus it depends on an open world trade regime and remains vulnerable to downturns in the world economy. The electronics sector is Taiwan's most important industrial export sector. The Taiwanese semiconductor industry forms a major part of Taiwan's IT industry. Due to its strong capabilities Taiwan has been able to distinguish itself from its competitors and dominate the global marketplace.

Keywords: Taiwan, China, Economics, Politics

ТАЙВАН СЛЕД 2000 Г.: ИКОНОМИКА И ПОЛИТИКА

Илиян Генов Матеев

Катедра „Икономическа теория и международни икономически отношения“,
Стопански факултет, ВТУ „Св. св. Кирил и Методий“, iliyan_mateev@abv.bg

Резюме: Докладът анализира икономиката и политиката на Тайван в началото на XXI век. Проведените през март 2000 г. президентски избори бяха спечелени от Чън Шуйбиан от Демократичната прогресивна партия, който бе първият президент, който не бе член на Националната народна партия - Гуоминдан, преизбран след това за втори мандат през 2004 г. С формирането на „Синята коалиция“, предвождана от Гуоминдан и на „Зелената коалиция“, предвождана от Демократичната прогресивна партия, поляризацията в обществото се увеличи. Първата коалиция е за бъдещо обединение с Китай, а втората е за обявяване на независимост на Тайван. След обвинения в корупция срещу Чън Шуйбиан, Гуоминдан успя убедително да спечели парламентарните избори през януари и президентските през март 2008 г. Кандидатът за президент на Гуоминдан - Ма Индзю, представи прагматична програма за икономически растеж и се обяви за по-тесни връзки с КНР. При управлението му Тайван и КНР започнаха да осъществяват редовни директни пътнически полети и товарни превози. Президентските избори през 2016 г., обаче бяха спечелени от кандидатката на Демократичната прогресивна партия - Цай Инуън. През 2019 г. тя призова международната общност да защити демокрацията на острова, след като в началото на годината председателят на КНР Си Дзинпин заяви, че Тайван е част от КНР, но народната република ще се стреми обединението да се осъществи мирно, а не чрез използване на военна сила. Заради твърдата си позиция, през януари 2020 г. Цай Инуън бе преизбрана за президент. Тайван има високоразвита икономика, която е осма по големина в Азия и двадесет и първа в света. Външната търговия е двигателят за високи икономически растеж на Тайван през последните 50-60 години. Икономиката на Тайван е експортно-ориентирана, зависима е от свободната търговия и е уязвима от колебанията в световното стопанство. Отрасълът на електрониката е най-важният за износа индустриален сектор. Производството на полупроводници формира важна част от ИТ-индустрията на Тайван. Благодарение на силните си позиции в тази област, Тайван се конкурира успешно на международния пазар и има водеща роля в световен мащаб.

Ключови думи: Тайван, Китай, икономика, политика

1. ВЪВЕДЕНИЕ

Проведените през март 2000 г. президентски избори бяха спечелени от бившия кмет на Тайпе, през периода 1994-1998 г. - Чън Шуйбиан от Демократичната прогресивна партия, която се обявяваше за независимост на Тайван. Приключи дългогодишното управление на партията Гуоминдан, която нереалистично смяташе, че един ден ще си върне контрола върху останалата част от Китай, но на базата на доминиране на Гуоминдан. За разлика от Демократичната прогресивна партия, Националната народна партия бе против обявяването на независимост, защото по този начин щеше да се откаже от претенциите си за управление на т.н. „един Китай”. Обявяването на независимост от страна на Демократичната прогресивна партия, обаче бе не толкова нереалистично от вижданията на Гуоминдан, тъй като със сигурност би провокирало военна интервенция от страна на КНР. Тъй като Тайван и САЩ имат договор за военно сътрудничество, това би довело до световен конфликт от невиждан мащаб, тъй като САЩ и КНР са ядрени държави. От 1949 г. насам Китайската народна република отказва да разглежда Тайван като самостоятелна и независима държава, смятайки го за една от провинциите си. Националната народна партия - Гуоминдан, от своя страна не признаваше управлението на Китайската комунистическа партия в „Континентален Китай”. От 1972 г. насам Съединените щати официално възприемат политиката за „единен Китай”, както е записано в трите китайско-американски комюникета от 1972, 1979 и 1982 г., заявявайки същевременно, че нито една от страните, претендиращи за това име, не трябва да променя статуквото със сила. „Мирното статукво” е в основата на американската политика към Китайската народна република и „Република Китай”, тъй като добрите отношения както с бързо развиващата се КНР, така и с все по-демократизиращия се Тайван, са от полза за американските интереси в Далечния изток. На практика политиката на „единен Китай” предполага трети страни да поддържат дипломатически отношения само с едно от двете китайски правителства. Повечето страни смятат Китайската народна република за легитимната китайска държава, а КНР къса дипломатическите си отношения с всеки, който установи дипломатически връзки с „Република Китай”. Съединените щати оправдават продължаващата продажба на оръжие за Тайван с твърдението, че това е част от политиката на статуквото, потвърдена през 1979 г. по време на нормализирането на дипломатическите отношения между САЩ и Китай, и че модернизиранието на тайванския военен е необходим за защита на автономията на Тайван, докато тайванския въпрос не бъде разрешен по мирен начин. Китай отхвърля тази позиция и си запазва правото да използва сила за защита на собствения си суверенитет. Междувременно той се стреми да води политика на компромиси с Тайван (Бжежински, 2012, 131). През август 2002 г. в Тайван се очакваше да бъде приет законопроект, който позволява свикването на референдум за бъдещето на острова. В началото на месеца управляващата Демократична прогресивна партия, обаче се отказа от него, тъй като напрежението между Пекин и Тайпе нарасна извънредно много след изявление на тайванския президент Чън Шуйбиан, че Китай и Тайван са две отделни държави. Тайван отмени и военните учения, предвидени за 15 август, за да не дразни допълнително КНР, която показа твърда решимост да води военни действия, в случай на обявяване на независимост от страна на Тайван. За отказа на Тайван от референдума влияние оказа и нежеланието на САЩ да влошават отношенията си с КНР, признавайки независим Тайван.

2. ТАЙВАН ПРИ УПРАВЛЕНИЕТО НА ЧЪН ШУЙБИАН

През 2001-2002 г., страната преживяла може би най-леко (наред с КНР и Виетнам) Азиатската финансова криза изпадна в рецесия. БВП намалю с 2.2 %. Това се дължеше не на неспособността на новото правителство, а на кризата в световната индустрия за информационни технологии и стагнацията, обхванала развитите икономики. В началото на XXI век 56% от тайванския износ се състоеше от електроника, комуникационна техника и машини. Като последица от рецесията намалюха тайванският износ и чуждестранните инвестиции в икономиката на страната. Само за периода януари-октомври 2001 г. експортът намалю със 17.1 % спрямо същия период на 2000 г., в частност - само износът за САЩ, заемаш дял от 23 % в общия експорт на Тайван спадна с 19.8 % за 10-те разглеждани месеца. Тайванската валута поевтиня със 7.6 % спрямо американския долар. Чуждестранните инвестиции намалюха с 24.0 % спрямо 2000 г., поради световната криза в горепосочените отрасли. Безработицата скочи от 3.4% на 5.3%. Правителствените разходи намалюха с 2.0%. До 2002 г. правителството на Тайван успя да овладее ситуацията. Положителен ефект върху тайванската икономика оказа и стабилната в този момент икономика на САЩ - най-важният външнотърговски партньор на страната. Прояви се и положителният ефект от влизането на Тайван в Световната търговска организация на 1 януари 2002 г. под наименованието „Отделна митническа територия Тайван, Пенгу, Кинмен и Матсу (Китайско Тайпе)”. В символ на излизането от кризата и на тайванската икономическа мощ се превърна завършването през ноември 2003 г. на „Тайпе 101”, най-високият небостъргач в света до 2010 г. (449 м; с антената 509.2 м), изпреварил кулите „Петронас”, намиращи се в столицата на Малайзия-Куала Лумпур (378.6 м; с антените 452 м). Като цяло, периодът на управление на

Чън Шуйбиан (20 май 2000 - 20 май 2008 г.) е благоприятен за икономиката на Тайван, със средногодишен растеж от 4.1%. През втория му мандат средногодишният икономически растеж е 5.2%, надхвърляйки този на Република Корея - 4.7% (Матеев, 2012, 90-106).

3. ТАЙВАН ПРИ УПРАВЛЕНИЕТО НА МА ИНДЗЮ

В резултат на някои нерешени икономическите проблеми, съчетани с „умора“ на избирателите от 8-годишното управление на Демократичната прогресивна партия, на проведените през януари 2008 г. парламентарни избори, Националната народна партия - Гуоминдан отново се върна на власт, печелейки 81 от местата в 113-местния парламент. Управляващата до тогава Демократична прогресивна партия получи едва 27 от местата. На изборите за президент, проведени на 22 март 2008 г., бе избран кандидатът на Гуоминдан Ма Индзю. Той си постави за цел изпълнението на т.н. „План 6-3-3“, който предвиждаше по време на неговия първи мандат да се осъществят следните задачи: постигане на средногодишен икономически растеж от 6%, БВП на човек от населението (ППС) от 30000 щ.д. и намаляване на безработицата до 3%. Скоро след избирането си, преди да встъпи в длъжност на 20 май 2008 г., Ма Индзю направи изненадващ ход като на 12 април 2008 г. изпрати избрания за вицепрезидент Винсънт Сию на среща с китайския президент Ху Дзинтао. Срещата се състоя по време на регионално икономическо съвещание - форумът „Боао за Азия“, организиран в най-южната провинция на КНР - тропическия остров Хайнан и бе с продължителност само 20 минути, но може да се нарече историческа, понеже бе първата на високо равнище след края на Гражданската война в Китай през 1949 г. По-късно Ма Индзю потвърди, че желае да подпише „мирен договор“ с Китай, за да се сложи официално край на конфликта, продължил шест десетилетия. Световната финансова криза от 2008-2009 г. оказа негативен ефект върху стопанството на Тайван като през 2009 г. икономическият растеж намалю с - 3.46% (най-ниският след Втората световна война), а безработицата нарасна до около 6%. Въпреки това Тайван успя да се справи изключително добре, а икономиката му през 2010 г. нарасна с 6.89%, а външната му търговия нарасна с 39%. Президентството на Ма Индзю се характеризира със стремеж за затопляне на отношенията с КНР. Директните полети между острова и континента, които при президентството на Чън Шуйбиан са се осъществявали само по време на Лунната Нова година и Есенния фестивал, започват да се осъществяват през всички уикенди. Тайван е отворен за туристи от КНР, създадени са облекчения за тайванските инвестиции в КНР и е позволено на граждани на КНР да купуват акции на тайвански компании. На 29 юни 2010 г. в Чунцин (КНР) е подписано Рамково споразумение за икономическо сътрудничество (The Economic Co-operation Framework Agreement (ECFA), в резултат, на което са премахнати митата при търговията със стотици стоки. Рамковото споразумение има особено важно значение не само за развитието на икономическите, но и на политическите отношения между Китайската народна република и Република Китай (Матеев, 2014, 115-128). На 7 ноември 2015 г. Ма Индзю се среща със Си Дзинпин в хотел „Шангри-Ла“ в Сингапур като двамата си стиснаха ръцете. Срещата им, която продължи около 20 минути, бе първата между политическите лидери от двете страни на Тайванския проток след края на Гражданската война (1946-1949 г.) (Wee, T.C., 2015, www.straitstimes.com/asia/east-asia/chinese-media-praises-leadership-and-foresight-of-leaders-after-historic-summit).

4. ТАЙВАН ПРИ УПРАВЛЕНИЕТО НА ЦАЙ ИНУЪН

Въпреки успешната политика на Ма Индзю по отношение на КНР, на проведените на 16 януари 2016 г. президентски избори спечели не кандидатът на Гуоминдан - Ерик Чу, а кандидатката на Демократичната прогресивна партия - Цай Инуън, която получи 56.12% от гласовете (Xueying, Li, 2016, <https://www.straitstimes.com/asia/east-asia/democratic-progressive-partys-tsai-ing-wen-becomes-taiwans-first-woman-president>). Победата ѝ се дължеше до голяма степен на факта, че само 1/7 от населението на острова произхожда от „континента“, а голяма част от останалите 6/7 предпочитат Тайван никога да не се обединява с Китай, а да обяви независимост. На 2 декември 2016 г. Цай Инуън провежда 10-минутен разговор с Доналд Тръмп, който е първият между лидерите на Тайван и САЩ след 1979 г. Президентството на Тръмп се характеризира със задълбочаване на връзките с Тайван и изостряне на отношенията с Китайската народна република (Cole, J.M., 2016, <https://2016/12/the-tsai-trump-call-the-dynamics-in-taiwan/>). След реч на Си Дзинпин от 2 януари 2019 г., в която той заявява, че обединението на Тайван с КНР е неминуемо, като ще се осъществи по действащата в Хонконг и Макао формула „една страна-две системи“, Цай Инуън заявява, че никога не е признавала „Консенсуса от 1992 г.“, че Тайван абсолютно не приема формулата „една страна-две системи“, че огромното мнозинство от общественото мнение също не я подкрепя и че тази опозиция се нарича „Тайвански консенсус“. Твърдата политика на Цай Инуън по отношение на КНР ѝ носи победа на проведените на 11 януари 2020 г. президентски избори, които печели с 57.13% от гласовете, докато

кандидатът на Гуоминдан - Хан Кюю получава 38.16% (Strong, M., 2020, <https://www.taiwannews.com.tw/en/news/3854958>). На 26 март 2020 г. президентът на САЩ подписва т.н. "The Taiwan Allies International Protection and Enhancement Initiative (Taipei) Act", с който от една страна Съединените щати потвърждават подкрепата си за Тайван, но от друга влошават много отношенията си с КНР [Blancard, B. & Tian, Y.L., 2020, [https://www.reuters.com/article/ us-taiwan-usa- idUSKBN21E0B7](https://www.reuters.com/article/us-taiwan-usa-idUSKBN21E0B7)].

5. ИКОНОМИКАТА НА ТАЙВАН В НАЧАЛОТО НА XXI ВЕК

Тайван е развита пазарна икономика, сред водещите в света в здравеопазването, образованието и човешкото развитие. През второто десетилетие на XXI век стопанството му се развиваше в положителна насока като номиналният БВП нарасна от 484.0 млрд. щ.д. през 2011 г. на 668.5 млрд. щ.д. през 2020 г. (21-во място в света; между Саудитска Арабия и Полша), а номиналният БВП на човек от населението нарасна от 20839 щ.д. на 28323 щ.д. (39-то място в света; КНР бе на 76-то). Въпреки че 23.6 - милионният Тайван е 21-ва икономика в света, през 2020 г. номиналният му БВП бе 22 пъти по-малък от този на КНР, докато през 2010 г. е бил 13.6 пъти по-малък, през 2000 г. - 3.6 пъти по-малък, а през 1990 г. - само 2.4 пъти по-малък. В края на август 2021 г. Тайван бе на 6-то място в света по размер на международните си резерви (543.05 млрд. щ.д.), след КНР, Япония, Швейцария, Руската федерация и Индия. В края на първото тримесечие на 2021 г. златните резерви на Тайван бяха 5-ти в света след КНР, Япония, Швейцария и Индия. През 2020 г. работната сила наброяваше 11.5 млн.д., а нивото на безработица бе едва 4.4%. 35.9% от работната сила бе заета в индустрията, която имаше дял от 36.1% в номиналния БВП на Тайван. Делът на сектора на услугите и на селското стопанство в БВП бе съответно 62.1% и 1.8% (Ministry of Economic Affairs. R.O.C., 2021). Личностното професионално развитие в турбулентна среда обаче изисква нови знания, умения и компетенции на завършилите, които надхвърлят традиционните разбирания (Цонкова 2017, 61). Затова в Тайван се отделя голямо внимание на преквалификацията на работната сила. Тайван е водеща търговска сила, заемаща през 2020 г. 17-то място в света, както при износа, така и при вноса на стоки, което е забележително постижение, при положение, че островът има около три пъти по-малка територия от тази България и с население едва около три пъти по-голямо от българското. През 2020 г. обемът на общата външна стокова търговия бе на стойност 693.4 млрд. щ.д. Експортът бе на стойност от 379.5 млрд. щ.д. (електроника, оптически и медицински инструменти, машини, метали, електрооборудване, пластмаси, химикали, текстил и др.), а стойността на импорта възлезе на 313.9 млрд. щ.д. (горива и суровини, електроника и прецизни инструменти, машини, метали, химически продукти и др.). Износът за КНР (без Хонконг) имаше през 2020 г. дял от 29.6%, а този за САЩ Хонконг – 14.2%, т.е. делът на „континентален Китай” в експорта на Тайван надхвърли 43%. В Топ 10 при износа бяха също така САЩ (14.5%), Япония (6.8%), Сингапур (5.5%), Република Корея (4.4%), Виетнам (3.1%), Малайзия (2.7%), Германия (1.7%) и Филипините (1.6%). Вноса от КНР (без Хонконг) имаше през 2020 г. дял от 22.4%, а този от САЩ Хонконг – едва 0.04%, т.е. делът на „континентален Китай” във вноса на Тайван надхвърли 22%. В Топ 10 при вноса бяха също така Япония (15.9%), САЩ (11.3%), Република Корея (7.3%), Германия (3.5%), Малайзия (3.4%), Австралия (2.8%), Виетнам (1.9%), Саудитска Арабия (1.7%) и Индонезия (1.5%) (World Trade Organization, 2021). Данните за износа и вноса показват тясната икономическа обвързаност с „континента”, въпреки политическите противоречия. За да разшири позициите си на международните пазари, използвайки стратегическото си географско положение в Източна Азия, Тайван създаде седем свободни търговски зони на международното летище в Тайюан и в пристанищата на Кийлунг, Тайпе, Тайчунг, Каошиунг, Анпин и Сиао. Липсата на местни енергийни ресурси принуждава Тайван да разчита изключително много на вноса им (97.5%). Нефтът е най-важният енергиен източник (51.8%), но само 2.85% от него се използват за производство на електроенергия (52.90% за производство на синтетични влакна, пластмаси и др., а 44.25% за производство на горива). Около 75% от него е внос от страните в Близкия изток, а останалата част се импортира предимно от Индонезия, Малайзия и Бруней. Рафинирането му се извършва в три рафинерии, принадлежащи на “CPC Corporation” и една на “Formosa Petrochemical Corporation”. Тайван затвори последната си мина за добив на въглища през 2001 г. и подобно на нефта, при тях разчита изключително на внос. Въглищата се импортират предимно от Австралия, Китай и Индонезия. $\frac{3}{4}$ от тях се използват в енергетиката, където делът им в производството на електроенергия е 44.9%. Подобно на въглищата $\frac{3}{4}$ от природния газ се използва в енергетиката, където делът му в производството на електроенергия е 35.7%. Тайван е петият най-голям вносител на втечен газ в света, след КНР, Япония, Република Корея и Индия. Импортът е предимно от Австралия, Катар, Малайзия, Папуа-Нова Гвинея и САЩ. Електроенергийният сектор се регулира от държавната компания “Taipower”, която след либерализирането на пазара за електричество през 1995 г. си сътрудничи с девет частни компании, като изкупува излишъците им. Делът на ядрената енергетика в общото електропроизводство през 2020 г. бе 11.2%, но в бъдеще ще намалява.

Бързото развитие на индустрията през 60-те години, довело до увеличаване на електропотреблението, както и сложната политическа ситуация в Близкия Изток, принуждават правителството на Тайван да търси стабилни и независими източници на енергия. През 1970 г. е взето решение, че трябва да бъде построена атомна централа, а строителството на първата тайванска АЕЦ „Джиншан“ започва през 1971 г. През октомври 1973 г. започва петролна криза, предизвикана от ембарго, наложено от Организацията на арабските страни-износители на петрол, като следствие от т.н. Война от Йом Кипур (6-25 октомври 1973 г.), в която Израел побеждава армиите на Египет и Сирия. Цената на барел петрол скача четири пъти - от 3 щатски долара на 12-13 щатски долара, което води и до експлозия в цените не само на горивата, но и на електроенергията. Ислямската революция в Иран през 1978-1979 г. води до спад в добива на нефт и ново покачване на цените. При създамата се ситуация, развитието на ядрената енергетика се превръща в приоритет за Тайван, който е силно зависим от вноса на петрол и е взето решение да се построят още две атомни централи - АЕЦ „Куошен“ и АЕЦ „Мааншан“ През декември 1978 г. и юли 1979 г. започват работа двата реактора на АЕЦ „Джиншан“ (произведени от „Дженерал Електрик“), през декември 1981 г. и март 1983 г. започват работа двата реактора на АЕЦ „Куошен“ (произведени от „Дженерал Електрик“), а през юли 1984 г. и май 1985 г. започват работа двата реактора на АЕЦ „Мааншан“ (произведени от „Уестингхауз“) (Tairower, 2021). През 1978 г. е взето решение за построяване на четвърта АЕЦ - „Лунмен“, с два реактора на „Дженерал Електрик“ (подизпълнители „Мицубиши“ и „Хитачи“), чието строителство започва през 1999 г. и е планирано да влезе в експлоатация около 2010 г. След встъпването в длъжност на 20 май 2010 г. на президента Чън Шуйбиан, който бе кандидат на Демократичната прогресивна партия, строителството бе забавено. Демократичната прогресивна партия и предвожданата от нея „Зелена коалиция“ са известни с противопоставянето си на ядрената енергетика и положителното си отношение към развитието на енергетика, основана на използването на вносен втечен природен газ и възобновяеми енергийни източници. (Cole, J.M., 2014, <https://thedi diplomat.com/2014/04/taiwan-rocked-by-anti-nuclear-protests/>). След ядрената авария от 11 март 2011 г. в японската АЕЦ „Фукушима“, която бе предизвикана от земетресение и последвалото го цунами, съпротивата срещу развитието на ядрената енергетика в Тайван нарасна, тъй като островът се намира в силно сеизмична зона. В резултат на силен обществен натиск, през април 2014 г. „проядреното“ правителство на Гуоминдан (печели изборите през януари 2008 и януари 2012 г.) спира строителството на АЕЦ - „Лунмен“ и обявява, че ще проведе референдум за бъдещето ѝ. Също така е заявено, че референдумът ще постави въпрос и дали след изтичането на 40-годишния експлоатационен период на шестте реактора в действащите три централи, в тях ще бъдат откривани нови реактори, т.е. дали между 2018 и 2025 г. АЕЦ „Джиншан“, АЕЦ „Куошен“ и АЕЦ „Мааншан“ ще бъдат закрити (Freschi, N., 2018, <https://thedi diplomat.com/2018/03/taiwans-nuclear-dilemma/>). Президентските и парламентарните избори през 2016 и 2020 г. са проведени едновременно, по принципа „2 в 1“, съответно на 16 януари и 11 януари, както и двата пъти са спечелени от водача на „Зелената коалиция“ - Демократичната прогресивна партия, която е твърд противник на развитието на ядрената енергетика в Тайван. Заедно с местните избори на 24 ноември 2018 г., са проведени 7 референдума, един от които е за бъдещето на ядрената енергетика. На него изненадващо печелят привържениците на запазването на АЕЦ с 59% срещу 41%. Въпреки резултата, през януари 2019 г. тайванското правителство изработва енергийна стратегия, според която до 2025 г. всички атомни реактори ще бъдат спрени. Още през декември 2018 г. е спряна завинаги първият реактор на АЕЦ „Джиншан“, през юли 2017 г. вторият, а през юли 2021 г. първият реактор на АЕЦ „Куошен (World Nuclear Association, 2021). През 2020 г. дялът на електроенергията, произвеждана във ВЕИ-централи е 5.5%, а от т.н. други - 2.7%. В началото на XXI век Тайван се превърна в най-големия световен производител на монитори с течни кристали (LCD - liquid crystal display) както и един от най-големите производители на компютри, таблети, смартфони, цифрови фотоапарати, видеокамери, кинескопи, GPS-системи, WLAN-мрежи, оптическа електроника и др. Най-крупната по приходи компания в Тайван през 2021 г. е „Foxconn Technology Group“, която е най-големият производител в света на електронни компоненти и четвъртата най-голяма технологична компания след „Apple“, „Samsung Electronics“ и „Alphabet“, пред „Microsoft“, „Huawei“, „Dell Technologies“, „Facebook“, „Sony“ и „Hitachi“. Тайван е сред лидерите в света при производството на полупроводници като в тази област се конкурира със САЩ, Япония, Република Корея, Германия и Израел. На второ място по приходи в Тайван е електронната компания „Pegatron Corporation“, от която през 2010 г. се отделя „Asus“. През последните няколко години е в тясно сътрудничество с „Tesla“ при изграждането на зарядни станции за електрически автомобили. В Топ 10 на Тайван и Топ 500 на света са също така „Quanta Computer Incorporated“ (електроника), „Compal Electronics“ (електроника), „CPC Corporation“ (нефтохимия), „Wistron Corporation“ (електроника), „Cathay Life Insurance“ (застраховане), „Fubon Financial Holding Co., Ltd.“ (финанси) и „Formosa Petrochemical Corporation“ (нефтохимия). Трите най-големи компании за полупроводници в Тайван са основаната през 1987 г. „Taiwan Semiconductor

Manufacturing Company Ltd. (TSMC)”, основаната през 1997 г. “MediaTek Inc. (MTK)” и основаната през 1980 г. “United Microelectronics Corporation (UMC)”. Компаниите “AsusTek Computer Inc.” и “Acer Inc.” са на пето и шесто място в света по производство на персонални компютри, след “Lenovo”, “Hewlett-Packard”, “Dell” и “Google”. Известна компания за потребителска електроника е “HTC Corporation”. Автомобилната индустрия не може да се сравнява с китайската, японската и южнокорейската. Същевременно тя в никакъв случай не е за подценяване, тъй като Тайван е сред водещите световни производители на автомобилни части и електронни компоненти. През 2020 г. са продадени 445 хил. автомобили, от които 245.6 хил. местно производство (32-ро място в света).. Големи местни производители и дистрибутори са “Hotali Motor Co.” (28.8%; „Тойота”), “China Motor Corp” (10.9%; „Мицубиши”), “Yulon Nissan Motor Corp.” (9.6%; „Нисан”) и “Honda Taiwan” (7.7%; „Хонда”). От 80-те години на XX век в Тайван се отделя голямо внимание върху развитието на биотехнологиите и фармацевтичната промишленост като в резултат от това приходите от тази дейност надхвърлиха през 2017 г. 10.5 млрд. щ.д. Текстилната промишленост е силно развита още от 60-те години като през 2019 г. Тайван е в Топ 10 на износителите на платове след КНР, ЕС, Индия, САЩ, Турция, Република Корея и Виетнам, пред Пакистан и САР Хонконг. Специализиран е в производството на платове от синтетични влакна. Транспортната инфраструктура е на много високо ниво. Развита е основно в западната част на острова, където има широка равнина и висока гъстота на населението. През 2007 г. бе пусната в експлоатация високоскоростна ж.п. линия от Тайпе на север до втория по големина град Каошиунг на юг, използваща японска технология. Реализацията на проекта бе осъществена от консорциум, начело с “Kawasaki Heavy Industries, Ltd.”, включващ също така “Hitachi, Ltd.” и “Nippon Sharyo, Ltd”. Разстоянието от 345 км се изминава само за около 1.45 ч. (Government Portal of the Republic of China, 2021).

6. ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Збигнев Бжежински, заявява следното за бъдещето на Тайван: „Евентуален упадък на Америка очевидно ще увеличи уязвимостта на Тайван. И тогава висшите политици в Тайпе не биха могли да пренебрегнат нито директния китайски натиск, нито привлекателността на икономически успешния Китай. Това като минимум ще ускори дневния ред за обединение на двете страни, но на неравна основа и в полза на континентален Китай. А в случай, че американският упадък междуременно се отрази неблагоприятно на отношенията между САЩ и Япония, Китай дори може да се изкуши – особено като се имат предвид дълбочината на китайските страсти по този въпрос – да засили натиска си върху Тайван със заплаха да използва военна сила, за да реализира плана за „един Китай”, който САЩ приеха като политическа реалност през 1972 г.” и допълва: „Съединените щати вече не признават Тайван като суверенна държава и приемат китайското разбиране, че Китай и Тайван са части от една нация. Едно дългосрочно американско-китайско споразумение в даден момент трябва да се основава на факта, че отделен Тайван не може да бъде защитаван чрез продажбата на американско оръжие, без да се провокира китайската враждебност и че решение в съответствие с отдавнашната формула на Дън Сяопин „един Китай, две системи” предлага еластична формула за обединение при специфични и дори отделни военни структури (в този смисъл формулата може да бъде предефинирана като „един Китай, няколко системи).” (Бжежински, 2012, 131-132).

БИБЛИОГРАФИЯ

- Бжежински, Зб. (2012). *Стратегическата визия: Америка и кризата на глобалната сила*. С., Изд. „Обсидиан”.
- Матеев, И. (2012). *Третият център на световната икономика: Китай-Япония-Корея*. В.Т. Изд. „Фабер”.
- Матеев, И. (2014). *Икономическо и политическо развитие на Тайван*. Сп. „Международни отношения”, С., бр.3.
- Цонкова, В. (2017). *Нов подход в обучението по „Финансов мениджмънт“ – някои аспекти*. Сборник доклади от конференцията „Финансовата наука - между догмите и реалността“. 14 Октомври 2016 г. Варна. Изд. „Наука и икономика“. Икономически университет - Варна.
- Blancard, V. & Tian, Y.L. (2020, March 27). *U.S. increases support for Taiwan, China threatens to strike back*. Retrieved from: <https://www.reuters.com/article/us-taiwan-usa-idUSKBN21E0B7>.
- Cole, J.M. (2014, April 28). *Taiwan Rocked by Anti-Nuclear Protests*. Retrieved from: <https://thedi diplomat.com/2014/04/taiwan-rocked-by-anti-nuclear-protests/>.
- Cole, J.M. (2016, December 09). *The Tsai-Trump Call: The Dynamics in Taiwan*. Retrieved from: <https://2016/12/the-tsai-trump-call-the-dynamics-in-taiwan/>.
- Freschi, N. (2018, March 14). *Taiwan's Nuclear Dilemma*. Retrieved from: <https://thedi diplomat.com/2018/03/taiwans-nuclear-dilemma/>.

-
- Gao, Ch. (2019, January 04). *Was It Wise for Tsai Ing-wen to Reject the '1992 Consensus' Publicly?*. Retrieved from: <https://thediplomat.com/2019/01/was-it-wise-for-tsai-ing-wen-to-reject-the-1992-consensus-publicly/>
- Government Portal of the Republic of China (2021). . Retrieved from: <https://www.taiwan.gov.tw/>
- Ministry of Economic Affairs. R.O.C. (2021). <https://www.moea.gov.tw/>
- Strong, M. (2020, January 11). *Taiwan President Tsai Ing-wen wins election with record 8.17 million votes.* Retrieved from: <https://www.taiwannews.com.tw/en/news/3854958>
- Taipower (2021). . Retrieved from: <https://www.taipower.com.tw/en/>
- Xueying, Li (2016, January 19). *Democratic Progressive Party's Tsai Ing-wen becomes Taiwan's first woman president.* Retrieved from: <https://www.straitstimes.com/asia/east-asia/democratic-progressive-partys-tsai-ing-wen-becomes-taiwans-first-woman-president>
- Wee, T.C. (2015, November 8). *Chinese media praises leadership and foresight of leaders after historic summit.* Retrieved from: <https://www.straitstimes.com/asia/east-asia/chinese-media-praises-leadership-and-foresight-of-leaders-after-historic-summit>
- World Nuclear Association (2021). Retrieved from: <https://www.world-nuclear.org/information-library/country-profiles/others/nuclear-power-in-taiwan.aspx>
- World Trade Organization (2021). Retrieved from: https://www.wto.org/english/thewto_e/countries_e/chinese_taipei_e.htm